

Η ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΑΥΤΗ ΕΜΦΑΝΙΖΕΙ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σωτήρης Σουκαράς

Η οδοντιατρική ανήκει στη μεγάλη γενική κατηγορία των επιστημών ζωής ή βιοεπιστημών και ως επάγγελμα συνεχώς προσπαθεί να εξαλείψει την αιτία της ύπαρξής του.

Η οδοντιατρική επιστήμη έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες και δεν είναι το ίδιο με την επιστήμη της φυσικής, της χημείας ή των μαθηματικών.

Αν ήθελα να απαντήσω στο ερώτημα τί είναι οδοντιατρική θα απαντούσα κάπως έτσι.

Η οδοντιατρική είναι μια επιστήμη χωρίς να είναι αμιγώς επιστήμη, είναι μια τέχνη χωρίς να είναι αμιγώς τέχνη και είναι μια κοινωνική αναγκαιότητα χωρίς να είναι εντελώς αναγκαία.

Σκοπός της οδοντιατρικής είναι η εξασφάλιση της οδοντιατρικής υγείας στο κοινωνικό σύνολο, έτσι ώστε να μπορεί να εκπληρωθεί ο κοινωνικός ρόλος της επιστήμης που είναι η ποιότητα ζωής και η ευτυχία της ανθρώπινης ύπαρξης.

Ειδικότερα θα μπορούσε κανείς να πει ότι στόχος της οδοντιατρικής επιστήμης είναι η πρόληψη, η διάγνωση και η θεραπεία των ανωμαλιών και νόσων του στόματος, των δοντιών, των γνάθων και των ιστών που τους περιβάλλουν.

Είναι φανερό ότι για το σκοπό αυτό χρειάζονται ειδικά εκπαιδευμένοι άνθρωποι, οι οποίοι γνωρίζουν και καθοδηγούν την υλοποίηση των στόχων της οδοντιατρικής επιστήμης. Οι άνθρωποι αυτοί είναι φυσικό πως δεν μπορεί να είναι άλλοι από τους πτυχιούχους οδοντιάτρους.

Για να μπορούν οι οδοντίατροι να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της επιστήμης τους θα πρέπει να έχουν αποκτήσει ορισμένα προσόντα.

Τα προσόντα αυτά σήμερα διεθνώς, αλλά και ειδικότερα στην ΕΟΚ, έχουν καθορισθεί με την 687/78 οδηγία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την Οδοντιατρική Εκπαίδευση στην Ευρώπη, εξασφαλίζονται με το προπτυχιακό πρόγραμμα της χώρας μας και έχουν ως εξής:

α) Επαρκείς γνώσεις των επιστημών επί των οποίων στηρίζεται η οδοντιατρική, καθώς και πλήρης κατανόηση των επιστημονικών μεθόδων και ιδιαίτερα των αρχών εκτίμησης των βιολογικών λειτουργιών, αξιολόγησης των επιστημονικών διαπιστωμένων γεγονότων και ανάλυσης των δεδομένων.

β) Επαρκείς γνώσεις για τη σύσταση, φυσιολογία και συμπεριφορά υγιών και ασθενών ατόμων, καθώς και την επίδραση του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος στην υγεία του ανθρώπου, κατά τό μέτρο που τα στοιχεία αυτά σχετίζονται με την οδοντιατρική.

γ) Επαρκείς γνώσεις για τη δομή και τη λειτουργία των οδόντων, του στόματος, των γνάθων και των συναφών ιστών, υγιών και ασθενών, καθώς

και τη σχέση τους με τη γενική υγεία και την καλή φυσική και κοινωνική κατάσταση του ασθενούς.

δ) Επαρκείς γνώσεις των κλινικών θεμάτων και της κλινικής μεθοδολογίας τέτοιες που να παρέχουν την ικανότητα στον οδοντίατρο να ανταποκρίνεται στην προληπτική, διαγνωστική και θεραπευτική οδοντιατρική.

ε) Επαρκή κλινική πείρα υπό κατάλληλη εποπτεία.

Η εκπαίδευση αυτή θα τους δώσει τις βασικές ικανότητες που απαιτούνται για όλες τις δραστηριότητες πρόληψης, διάγνωσης και θεραπείας.

Παρά το γεγονός ότι ο οδοντίατρος με τη λήψη του πτυχίου του έχει τα παραπάνω προσόντα, σήμερα πιστεύουμε ότι ο οδοντίατρος δεν μπορεί και δεν επιτρέπεται να αρκείται στη δια βίου άσκηση του επαγγέλματός του μόνο με τις γνώσεις που απέκτησε κατά τη διάρκεια της προπτυχιακής του εκπαίδευσης και οι οποίες κατοχυρώθηκαν με την λήψη του πτυχίου. Θα πρέπει δηλαδή ο οδοντίατρος να μην αρκείται στον τίτλο του πτυχιούχου οδοντίατρου. Οι τίτλοι πτυχιούχου πανεπιστημίου και επιστήμονας δεν συμπίπτουν και δεν νοείται επιστήμονας κάθε πτυχιούχου πανεπιστημίου. Ο πτυχιούχος οδοντίατρος θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι κάτοχος των γνώσεων της οδοντιατρικής επιστήμης την περίοδο που έλαβε το πτυχίο του.

Επιστήμονας όμως οδοντίατρος είναι εκείνος ο οποίος με κίνητρο και βάση την επαληθευμένη επιστημονική γνώση, ενδιαφέρεται ένθερμα και επίμονα να επεκτείνει και εμπλουτίζει συνεχώς την επιστημονική αυτή γνώση και να αποκτά τον απαραίτητο οπλισμό (εμπειρία- επιδεξιότητα) για την επίτευξη του στόχου του.

Έτσι μόνο ο οδοντίατρος είναι πάντοτε εν εγρηγόρσει, συνεχώς προβληματισμένος και σε θέση, χάρη στην προσπάθειά του και τις ειδικές εμπειρίες του, να αναζητεί και να δίνει λειτουργικές λύσεις προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

Η προπτυχιακή εκπαίδευση των οδοντιάτρων στην Ελλάδα γίνεται στο Οδοντιατρικό Τμήμα Αθηνών και στο Οδοντιατρικό Τμήμα Θεσσαλονίκης. Στην προπτυχιακή αυτή εκπαίδευση εμπλέκονται θα έλεγα :

- 1) Οι φοιτητές
- 2) Το διδακτικό προσωπικό
- 3) Το βοηθητικό-παραϊατρικό προσωπικό
- 4) Το πρόγραμμα σπουδών
- 5) Η υλικοτεχνική υποδομή

στοιχεία από τα οποία και εξαρτάται η άρτια και πλήρης προπτυχιακή εκπαίδευση του φοιτητή της οδοντιατρικής.

Πιστεύω ότι το πτυχίο του οδοντίατρου δεν επιτρέπεται να αποτελεί πιστοποιητικό περιορισμένης γνώσης, αλλά αντίθετα θα πρέπει να αντιπροσωπεύει έναν τίτλο, ο οποίος για εκείνον που τον έχει σημαίνει πως είναι κάτοχος των θεωρητικών γνώσεων της επιστήμης του σε βάθος, αλλά και ότι έχει επίσης αποκτήσει ικανή διαγνωστική κριτική και κλινική εμπειρία.

Θα μπορούσα να ισχυρισθώ ότι αυτό αποτελεί ιδιαιτερότητα για τον προπτυχιακό φοιτητή της οδοντιατρικής που δεν μπορεί και δεν πρέπει να ανέχεται συμβιβασμούς στην προπτυχιακή του εκπαίδευση. Με τα σημερινά

δεδομένα θα τολμούσα να πω ότι ο οδοντίατρος είναι ο μοναδικός πτυχιούχος ανωτάτου εκπαιδευτικού ιδρύματος που με το πτυχίο του μπορεί να ασκεί επάγγελμα δια βίου, χωρίς κανένα έλεγχο και εάν ο ίδιος δεν το θελήσει μπορεί το έτος 2000 να προσφέρει οδοντιατρική περίθαλψη του 1970.

Αντίθετα, ο συνάδελφός του ιατρός με τη λήψη του πτυχίου του δεν ασκεί επάγγελμα αλλά προχωρεί σε μεταπτυχιακή εκπαίδευση για την απόκτηση της ειδικότητας. Ο συνάδελφός του καθηγητής ή δάσκαλος, εκτός του ότι προσφέρει τις γνώσεις του σε συνεργασία με άλλους συναδέλφους του ελέγχεται διαρκώς από τον επιθεωρητή ή το σχολικό σύμβουλο. Γενικά όλοι οι πτυχιούχοι Α.Ε.Ι. εργάζονται κάτω από συνθήκες και προϋποθέσεις που θα μπορούσα να πω ότι τους εξασφαλίζουν κάποιο βαθμό συνεχιζόμενης μεταπτυχιακής εκπαίδευσης.

Να γιατί πιστεύω ότι η προπτυχιακή οδοντιατρική εκπαίδευση δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται με τον ίδιο τρόπο και μέσα, με εκείνη των άλλων θεωρητικών αλλά ακόμη και θετικών ειδικοτήτων.

Θα επιχειρήσω τώρα πολύ σύντομα να αναλύσω τον βαθμό που ο καθένας από τους παραπάνω παράγοντες επηρεάζει την προπτυχιακή οδοντιατρική εκπαίδευση και τα προβλήματα που παρουσιάζει σήμερα σε σχέση με το παρελθόν.

1) ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι ο φοιτητής ως παράμετρος επιτυχίας της προπτυχιακής οδοντιατρικής εκπαίδευσης σήμερα αποτελεί σημαντικό στοιχείο. Είναι εκείνος που θα δεχθεί τις γνώσεις για να αποκτήσει τα προαναφερθέντα προσόντα και θα πρέπει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις όπως:

- α) ικανές γνώσεις που έχει αποκτήσει στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο).
- β) ενδιαφέρον για την οδοντιατρική επιστήμη
- γ) ικανότητα για την οδοντιατρική επιστήμη.

Είναι σίγουρο ότι όλοι οι φοιτητές των Οδοντιατρικών Τμημάτων σήμερα δεν πληρούν τις παραπάνω προϋποθέσεις.

Και ας δούμε γιατί και τί φτάνει.

Όπως είναι γνωστό η επιλογή των φοιτητών για οδοντιατρική εκπαίδευση γίνεται μέσω των Πανελληνίων Γενικών Εξετάσεων και επιλέγεται με αυτό τον τρόπο ο αριθμός των φοιτητών που έχει προκαθορισθεί δυστυχώς από την Πολιτεία και όχι από το Οδοντιατρικό Τμήμα. Ευτυχώς τα τρία τελευταία χρόνια ο αριθμός που πρότεινε το Τμήμα από αυτόν που καθόριζε η Πολιτεία δεν απείχε πολύ. 100 όριζε το τμήμα και 110 όρισε το Υπουργείο. Βέβαια τον τελευταίο χρόνο με την τροποποίηση του σχετικού νόμου περί ισοβαθμούντων ο αριθμός 110 φθάνει τους 120 και περισσότερους.

Οι φοιτητές που επιλέγονται με αυτό τον τρόπο πρέπει να δεχθούμε ότι πληρούν την πρώτη προϋπόθεση που αφορά τις απαραίτητες γνώσεις.

Και θα ήταν ευχάριστο εάν έτσι είχαν τα πράγματα. Όμως σε αυτούς τους φοιτητές προστίθεται κάποτε ένας άλλος αριθμός με διάφορες διαδικασίες, ο οποίος αλλοιώνει την ποιότητα του φοιτητικού στοιχείου όσον

αφορά τις προαπαιτούμενες γνώσεις.

Διάφορες κάθε φορά τροπολογίες (πολλές φορές-φωτογραφίες) του βασικού περί γενικών εξετάσεων νόμου αυξάνει σε σημαντικό ποσοστό τον αριθμό των επιτυχόντων στις γενικές εξετάσεις φοιτητών. Έτσι πολλές φορές βλέπουμε να εισάγονται 150 φοιτητές με εξετάσεις και να φθάνουν τους 300 με τις διάφορες κατηγορίες μετεγγραφών.

Οι κατηγορίες αυτές που δίνουν την δυνατότητα εισαγωγής φοιτητών στα Οδοντιατρικά Τμήματα χωρίς εξετάσεις ή με ειδικές εξετάσεις είναι οι ακόλουθες:

1. Έλληνες εξωτερικού και παιδιά ελλήνων υπαλλήλων του εξωτερικού 4,5%.
2. Κύπριοι 5%
3. Αλλοδαποί και Αλλογενείς 1%
4. Αλλοδαποί υπότροφοι της Ελληνικής Κυβερνήσεως 1%
5. Ασθενείς με μεσογειακή αναιμία (χωρίς ποσοτικό περιορισμό)
6. Αθλητές 1%
7. Πολύτεκνοι εσωτερικού και εξωτερικού (χωρίς ποσοτικό περιορισμό)
8. Μετεγγραφές για κοινωνικούς λόγους 4%
9. Μετεγγραφές εξωτερικού με εξετάσεις 10%
10. Κατατάξεις πτυχιούχων Α.Ε.Ι. 5%
11. Κατατάξεις πτυχιούχων Τ.Ε.Ι. 10%
12. Κατατάξεις πτυχιούχων ΚΑΤΕΕ 2%.

Εκτός από την παράμετρο των γνώσεων ούτε τις άλλες δύο-το ενδιαφέρον και τις ικανότητες για την οδοντιατρική- πληροί το σύνολο των προπτυχιακών φοιτητών. Έτσι για ένα αριθμό των εισαγομένων φοιτητών με εξετάσεις, η οδοντιατρική δεν αποτελεί την πρώτη επιλογή αλλά την δεύτερη, τρίτη ή και τέταρτη, ενώ οι ικανότητες δεξιοτεχνίας για το επάγγελμα αυτό ουδόλως ελέγχονται.

Συμπερασματικά φαίνεται ότι οι προπτυχιακοί μας φοιτητές δεν αποτελούν ένα ομοιόμορφο σύνολο με τα ίδια προσόντα για να μπορεί κανείς να θεωρήσει ότι έχουν και τις ίδιες δυνατότητες. Ο αριθμός αυτός των φοιτητών είναι:

Οδοντιατρικό Τμήμα Αθήνας :	904
Οδοντιατρικό Τμήμα Θεσσαλονίκης :	830
Σύνολο :	1734

2) Δ.Ε.Π.

Το διδακτικό προσωπικό της προπτυχιακής οδοντιατρικής εκπαίδευσης αποτελεί το δότη των πάσης φύσεως γνώσεων στο φοιτητή και σήμερα είναι ενταγμένο σε τέσσερις βαθμίδες: τη βαθμίδα του Λέκτορα, βαθμίδα εισαγωγής στην ακαδημαϊκή ιεραρχία, τη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή, τη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή και τη βαθμίδα του Καθηγητή-την κορυφή της ακαδημαϊκής πυραμίδας.

Στην παρούσα μεταβατική περίοδο, εκτός από τις παραπάνω βαθμίδες στο εκπαιδευτικό έργο της προπτυχιακής εκπαίδευσης, μετέχουν και οι μη

διδάκτορες βοηθοί, οι επιστημονικοί συνεργάτες, οι ειδικοί επιστήμονες, καθώς και σε περιορισμένη κλίμακα οι ΕΜΥ.

Η επιστημονική κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού της προπτυχιακής εκπαίδευσης σήμερα μπορεί να υποστηριχθεί πως είναι καλύτερη από κάθε άλλη φορά στο παρελθόν με τάση για σημαντική βελτίωση στο μέλλον. Τούτο οφείλεται υποθέτω σε δύο παραμέτρους :

α) Οι προϋποθέσεις -διδασκαλικό, επιστημονικές δημοσιεύσεις κ.λ.π.- που απαιτούνται για την εκλογή στη βασική βαθμίδα του λέκτορα, καθώς και τις υπόλοιπες βαθμίδες. Παλιότερα η μεγάλη μάζα του διδακτικού προσωπικού μπορούσε να κατέχει θέση διδακτικού εκπαιδευτικού προσωπικού χωρίς διδακτικό. Η εκλογή του γινόταν από τον τακτικό καθηγητή με κριτήρια που εκείνος καθόριζε και δυνατότητα εξέλιξης πάλι εξαρτώμενη από τον ίδιο.

β) Μετεκπαίδευση και συνεχής ενημέρωση: η δυνατότητα εξέλιξης χωρίς περιορισμό αλλά και η οικονομική ενίσχυση για μετεκπαίδευση που έχουν εξασφαλισθεί για το ΔΕΠ από την ισχύ του Ν. 1268/82 έχουν συμβάλλει σημαντικά στην επιστημονική κατάρτιση και συνεχή βελτίωση των γνώσεων των μελών του ΔΕΠ για την προπτυχιακή εκπαίδευση του οδοντιάτρου.

Ο αριθμός του Διδακτικού Προσωπικού κατά βαθμίδα και σύνολο σήμερα έχει ως εξής:

Οδοντιατρικό Τμήμα Αθήνας

- α) Καθηγητές:11
- β) Αναπληρωτές Καθηγητές:14
- γ) Επίκουροι Καθηγητές:55
- δ) Λέκτορες:32
- ε) Μη διδάκτορες βοηθοί:5
- στ) Επιστημονικοί συνεργάτες:10
- ζ) Ε.Μ.Υ.:6

Σύνολο:133

Οδοντιατρικό Τμήμα Θεσσαλονίκης

- α) Καθηγητές: 8
- β) Αναπληρωτές Καθηγητές: 7
- γ) Επίκουροι Καθηγητές: 27
- δ) Λέκτορες:39
- ε) Επιστημονικοί συνεργάτες: 26
- στ) Ε.Μ.Υ.: 8

Σύνολο: 115

Συμπερασματικά μπορεί κανείς να υποστηρίξει αβίαστα ότι σήμερα το διδακτικό προσωπικό για την προπτυχιακή εκπαίδευση, τόσο από άποψη επιστημονικής κατάρτισης, όσο και αριθμού είναι σε κατάσταση καλύτερη

από κάθε άλλη φορά, ικανοποιητική και σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα, τούτο βέβαια υπό την προϋπόθεση ότι απασχολείται με τα κύρια αυτού καθήκοντα.

3) Ε.Δ.Τ.Π. (Παρασκευαστές, Νοσοκόμες, Γραμματείς κ.α.).

Είναι γνωστό ότι η συμμετοχή του παραϊατρικού προσωπικού συμβάλλει θετικά και σημαντικά στην προπτυχιακή οδοντιατρική εκπαίδευση.

Δυστυχώς αυτό κατά την γνώμη μου δεν έχει γίνει αντιληπτό και δεν έχει δοθεί η απαιτούμενη προσοχή. Συνέπεια αυτού είναι η απασχόληση των μελών ΔΕΠ της προπτυχιακής εκπαίδευσης με καθήκοντα παραϊατρικού προσωπικού σε βάρος της εκπαίδευσης.

Ο αριθμός του προσωπικού της κατηγορίας ΕΔΤΠ έχει ως εξής:

Οδοντιατρικό Τμήμα Αθήνας

- α) Παρασκευάστριες:5
- β) Γραμματείς:9
- γ) Νοσοκόμες:13
- δ) Οδοντοτεχνίτες:2
- ε) Τεχνίτες μηχανημάτων:3
- στ) Καθαρίστριες:10

Σύνολο:42

Συμπερασματικά πρέπει να πώ ότι ενώ η κατηγορία αυτή του προσωπικού συμβάλλει σημαντικά και εποικοδομητικά στην προπτυχιακή οδοντιατρική εκπαίδευση ακριβώς ένεκα της ιδιαιτερότητας που αυτή παρουσιάζει, δεν έχει εκτιμηθεί ανάλογα, όπως οφείλει να έχει, τόσο από την πολιτεία, όσο και από την κεντρική Διοίκηση των Α.Ε.Ι. με αποτέλεσμα την πλημμελή υλοποίηση του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών.

Πρόγραμμα σπουδών: Η δομή του προγράμματος σπουδών χωρίς καμιά αμφιβολία έχει ένα σοβαρό μερίδιο ευθύνης για τη σωστή προπτυχιακή εκπαίδευση των φοιτητών της οδοντιατρικής.

Το πρόγραμμα σπουδών προσαρμοσμένο στα σύγχρονα δεδομένα και απαιτήσεις και αναπροσαρμοσμένο κάθε χρόνο σύμφωνα με στοιχεία που προκύπτουν από τις παρατηρήσεις και εμπειρίες της εφαρμογής του, καλύπτει πλήρως - θεωρητικά - τις γνώσεις που πρέπει να αποκτήσει ο προπτυχιακός φοιτητής σε συσχέτισμό με τις ανάγκες της οδοντιατρικής περίθαλψης του συγκεκριμένου κοινωνικού συνόλου που ο οδοντίατρος θα αντιμετωπίσει.

Επεσήμανα παραπάνω πως το πρόγραμμα καλύπτει το στόχο του θεωρητικά.

Αυτό είναι αλήθεια και αποτελεί το πρόβλημα σήμερα της οδοντιατρικής εκπαίδευσης στη χώρα μας.

Το πρόβλημα συνίσταται στο γεγονός ότι το πρόγραμμα σπουδών που κάθε χρόνο εγκρίνεται από το Τμήμα είναι πλασματικό στην υλοποίησή

του.

Σε αυτό συμβάλλουν πολλές παράμετροι όπως ο μεγάλος αριθμός φοιτητών, η πλημμελής υλικοτεχνική υποδομή, οι απεργίες, η παράταση εξεταστικών περιόδων, η νοοτροπία φοιτητών, όσον αφορά την παρακολούθηση διαφόρων μορφών διδασκαλίας και άλλα. Π.χ. οι φοιτητές μας θεωρούν ότι οι παραδόσεις- σεμινάρια δεν είναι υποχρεωτικά. Το μήνυμα αυτό, που βγαίνει από διάφορες εγκυκλίους ή και γνώμες διαφόρων, δεν έχει θέση στο χώρο της οδοντιατρικής εκπαίδευσης. Η παράδοση στην οδοντιατρική δεν είναι μια θεωρητική αναφορά στην κρατούσα γνώση. Αντίθετα, αυτή η γνώση συνοδεύεται από κλινικές εικόνες, από την καθημερινή κλινική πράξη, τις οποίες ο φοιτητής δεν μπορεί και δεν είναι δυνατόν να αναπληρώσει διαβάζοντας μόνο το διδακτικό βιβλίο. Υπάρχει δηλαδή μια διαφορά μεταξύ της παράδοσης στο τμήμα θεολογίας ή κοινωνιολογίας κ.λ.π. και της οδοντιατρικής.

Έτσι ο φοιτητής της οδοντιατρικής με την αποχή από τις παραδόσεις που αποτελούν ένα σοβαρό ποσοστό του προγράμματος, γίνεται πτυχιούχος παρακολουθώντας ένα πλασματικό προπτυχιακό πρόγραμμα. Όμως για να είμαι δίκαιος θα πρέπει να πω και πιστεύω ότι για την αποχή των φοιτητών από διάφορες μορφές μετάδοσης της γνώσης έχει ευθύνη και ο ακαδημαϊκός δάσκαλος που έχει μετατρέψει τη διδασκαλία σε ένα ανιαρό μονόλογο και πολλές φορές δεν προσφέρει στον ακροατή τίποτε περισσότερο από τα όσα αναφέρονται στο βιβλίο και δεν έχει αποδείξει στους φοιτητές τη διαφορά μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου.

Όμως και η μεταπτυχιακή εκπαίδευση των οδοντιάτρων παρουσιάζει ιδιαιτερότητες και δεν μπορεί να μπαίνει στο ίδιο μοντέλο με τις Μεταπτυχιακές Σπουδές (Μ.Σ.) άλλων ειδικοτήτων. Και μόνο το γεγονός ότι στις Μ.Σ. και στην εξειδίκευση των πτυχιούχων οδοντιάτρων υπεισέρχονται δύο φορείς της πολιτείας, το Υπουργείο Παιδείας αλλά και το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας είναι αρκετό να αντιληφθεί κανείς τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν οι Μ.Σ. και η εκπαίδευση των οδοντιάτρων.

Τελειώνοντας θα ήθελα να επισημάνω ότι:

1) Τόσον η προπτυχιακή, όσο και η μεταπτυχιακή οδοντιατρική εκπαίδευση στη χώρα μας αλλά και διεθνώς, παρουσιάζει αρκετές ιδιαιτερότητες, οι οποίες απαιτούν ειδική αντιμετώπιση.

2) Η οδοντιατρική εκπαίδευση στη χώρα μας σήμερα γίνεται κάτω από συνθήκες και προϋποθέσεις που δημιουργούν σοβαρότατα προβλήματα στην ολοποίηση του προγράμματος σπουδών, που εξασφαλίζει στον οδοντίατρο όλα εκείνα τα προσόντα που απαιτούνται για μιά σωστή οδοντιατρική περίθαλψη του κοινωνικού συνόλου.

Το τελικό συμπέρασμα της σημερινής μου εισήγησης είναι ότι αν η Πολιτεία αλλά και το πανεπιστήμιο θέλουν την οδοντιατρική περίθαλψη του αύριο διαφορετική από εκείνη του σήμερα και ισότιμη με εκείνη των προηγμένων χωρών, θα πρέπει να λάβουν σοβαρά υπόψη τις ιδιαιτερότητες, αλλά και τα υπάρχοντα προβλήματα στον χώρο της οδοντιατρικής εκπαίδευσης και να ανταποκριθούν στις προτάσεις που κάθε φορά γίνονται από τα οδοντιατρικά τμήματα.